

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

ב.

עין משפט
ג'ר מצוה

אור לארבעה עשר גרסי': (א) לאור הנר. בגמרא (דף ט:): מפרש טעמא: בודקין. שלא יעבור עליו צבל יראה וצבל ימלא: **וזמא אמרו.** לקמן במתניתין: **שפי שורות.** של חציות הסדורות במרתף של יין לרין לזדוק ציניהם. אחרי שאמרנו כל מקום שאין

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ. פ"ה שלא לעבור עליו צבל יראה וצבל ימלא וקשה לר"י כיון לרין ציטול כדאמר בגמ' (דף ט:): הבודק לרין שיצטל ומדאורייתא ציטול בעלמא קגי' אלא הזריכו חכמים צדיקה כלל ונראה לר"י דאע"ג דסגי ציטול

אור

בעלמא החמירו חכמים לצדוק חמץ ולצערו * שלא יצא לאכלו וכן משמע לקמן (דף י:): דצבי רצא ככר צשמי קורה וכו' או דלמא זימנין דנפול וחסוי למיכליה¹ והטעם שהחמירו כלן טפי מנשאר חיסור הגנה שלא הזריכו לצערם משום דחמץ מותר כל השנה ולא נאסר רק צפסח ולא צדילי מיינה כדאמר לקמן (דף יא:), ולא דמי לצער צחצח ועלילה וכלאי הכרס שאיסורם נוהג איסור עולם (י) וזויר נמי איסוריה שרי לאחריני² אי נמי שאני חמץ שהחמירה זו תורה לעבור צבל יראה וצבל ימלא³ החמירו חכמים לצדוק ולצערו אפילו היכא ציטולו משום דלמא חמי למיכליה ונראה לרשב"א דאפילו לפי טעם האחרון ז"ל דהחמירו חכמים צבל חמץ אפי' צחצח נוקשה ועל ידי תערובת אף על גב דליכא צל יראה לפר"ת צריש אלו עוברין (דף מג:).

הא' אפי' דלא ביטל. תוס' למצוה המותרת מותר לשהות חיינו לעצמנו אם אתה אסוריו לזה נמצאת מצריכין לעמוד בבית מיוחד לצדוק. ה. [ו]מקמינין ליה לתר זמנו. תוס' שאלך. ג. יא. אע"ג דמידי לילי לילי ממש אסוקטא נמי קאי נקט קסיד משום דקסיד דמאן דאמר נגהי נגהי ממש קאמר, כי היכי דמאן דאמר לילי לילי ממש. חי הרי"ן. ד. דמשום מדיקין מה לי עירו מה לי עיר אחרת, ועוד ההוא דמצרים, בעירם היה. תוס' הלא"ש. ה. היר"ל למימר יצא בכי טוב ויכנס בכי טוב דהא ליעולם יוצאין מעיר קודם שנכנסין. תוס' ו. ולכאורה היר"ל למימר ויד תהלה. תוס' הלא"ש. ז. שאינו רגיל בה. חי הרי"ן. יא. שהוא רגיל בה. והרי לחודיה. ט. אבל לא מפני הפחתים, שכבר הוא רגיל בהם. טז. שיהו כל המאור שיכול להאיר. תוס' יב. יד דכתב את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים אלמא עד בין הערבים דהיינו משום שערות ולמעלה נקרא בקר. מהר"ס מלאה. יג. והשטח פליגי דלר"י מספקא ליה בכל הכוכבים הנראים משקיעת החמה עד שהכסף העליון אם הם בינונים אם לאו. תוס' סג. טז. אבל היכא דלא בקיאיין בלשון בני"א אוליגן בהר לשון תורה. תוס' הלא"ש. עין שנייה מהר"ס מלאה.

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה (ב) ובמה אמרו ב' שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב' שורות על פני כל המרתף ובית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות: **גמ'** מאי אור רב הונא אמר נגהי * ורב יהודה אמר לילי קא פלקא דעתך דמאן דאמר נגהי נגהי ממש דמאן דאמר לילי לילי ממש מיתבי¹ הבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור יממא הוא מי כתיב הבקר אור כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב (ג) לעולם יכנס אדם בכי טוב ויציא בכי טוב מיתבי² ובאור בקר יורה שמש אלמא אור יממא הוא מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב והכי קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא הוא הכי קאמר (ג) למאיר ובא קראו יום אלא מעתה ולחשך קרא לילה למחשך ובא קרא לילה והא קיימא לן דעד צאת הכוכבים יממא הוא אלא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא ופקדיה אמצותא דיממא וקרייה רחמנא לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה מיתבי⁴ הללוהו כל כוכבי אור אלמא אור אורתא הוא הכי קאמר הללוהו כל כוכבים המאירים אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו שבוחי שאינן מאירין לא בעו שבוחי והא כתיב (ה) הללוהו כל צבאו אלא הא קמ"ל דאור דכוכבים נמי אור הוא למאי נפקא מינה לנודר מן האור (ד) (דתנן) (ו) הנודר מן האור אסור באורן של כוכבים מיתבי⁶ לאור יקום רוצח יקבל עני ואביון ובלילה יהי כגנג

אדם לרין ליהר שיא צבי טוב¹ והא דנקט כניסה תחלה² היינו משום דאורחא דגמרא למינקט הכי כמו מטפס ועולה ומטפס יורד צפרק עושין פסין (דף נא:).³ דנקט עליה תחלה וצפ' צמיה מדליקין (דף נ:): צין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא וקשה הא דריש רב יהודה הא דרשה גופה מקרא אחרינא דלא תלאו צפרק הכונס (דף ט. ס. וס:): ואומר רשב"א דלריכי מרי קראי הבקר אור ליער אחרת ואפי' היכא דליכא למיחש למזיקין כגון אחי יוסף דהו' י"א והטעם מפני הפחתים וקרא דלא תלאו אינטרדין לעירו⁴ ומפני המזיקין⁵: **ובאור** צבי בעולם הזה. פ"י ר"ת דהיינו עד מתי היום⁶ כדמוכח בפ' תמיד נשחט (דף נה:). דעד ו' שעות קראת עבד⁷ כעין זה יהיה תחלת זריחת השמש דהיינו הנך החמה לצדיקים עבד⁸: **והא קיימא לן עד צאת הכוכבים יממא הוא.** אומר ר"י דפשיטא ליה לגמרא דעד זאת הכוכבים יממא הוא והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה ומהתם נמי מוכח דעד זאת הכוכבים יום הוא ולא קשה מההוא קרא לתנאי דפרק צמיה מדליקין (דף נ:): (והא) דקאמר ר' יהודה משתקע החמה כל זמן שפני מוצר מאדימין ואיכא למחן דאמר התם שני חלקי מיל שהוא לפי הנרעה שעה גדולה לפני זאת הכוכבים דאין אנו צקיאין צלאת הכוכבים כדאמר התם לא כוכבים גדולים הנראין צלילה אלא צינונים¹⁰: (ב) (דתנן) הנודר מן האור. מיהו היכא דלשון צני אדם אינו כלשון המקרא אוליגן אחר לשון צני אדם כדאמרין צערכין (דף יט:): גבי האומר משקל ידי עלי מדאורייתא קיצורת כולה צנדרים הלך אחר לשון צני אדם דהיינו עד האליל¹¹: (ס:)

אור לארבעה עשר גרסי': (א) לאור הנר. בגמרא (דף ט:): מפרש טעמא: בודקין. שלא יעבור עליו צבל יראה וצבל ימלא: **וזמא אמרו.** לקמן במתניתין: **שפי שורות.** של חציות הסדורות במרתף של יין לרין לזדוק ציניהם. אחרי שאמרנו כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך לרין לזדוק למה הזריכו לבודקין ומפרש לא אמרו אלא במרתף שמכניסין בו חמץ כגון מרתף שמתפק ממנו יין לשולחנו ופעמים שהשמש עומד למרוג יין ופתו צידו וכשהיין כלה נכנס למרתף להביא יין: **שפי שורות על פני כל המרתף.** בגמ' (דף ט:): מפרש מאי היא: **שפי שורות הפילוגות כו'.** מפרש בגמ' (ס:): **גמ'** ה"ג קא פלקא דעתך מאן דאמר נגהי נגהי ממש. כשיאיר השחר שחרית של י"ד: **מאן דאמר לילי לילי ממש לא גרסי'.** דהא ודאי לילי הוא ממש: **הבקר אור.** קס"ד דה"ק ולבקר דהיינו אור כלומר ששמו אור האנשים שולחו: **מי כתיב האור בקר.** דלשמשע ולאור דהיינו בקר דמיתבי לומר דאור שם דבר הוא וקרי לבקר אור: **הבקר אור כתיב.** האי אור לאו שם דבר הוא אלא הבקר האיר והאנשים שולחו כמאן דאמר צפרא נהר ולפי דרכו לימדך הכתוב דרך ארץ מאחי יוסף שהמתינו עד שהאיר המורה כדרכ יהודה אצל אור שהוא שם דבר אינו אלא לילה: **צני טוב.** היוצא לדרך יכנס ערבית צנית מלון צדוד החמה וזרחה ולמחר ימתין עד הנך החמה וילא ולא טוב לו והאשור טוב לו¹ שנאמר צאור כי טוב² ומה היא טובתו * מפני החיות ומפני הלסטים: **וכאור בקר.** השתא משמע לן דשם דבר הוא וכי קאמר דוד וכאור זה דהיינו בקר כן יורה שמש לצדיקים שיצאו מאפילתן לעולם הבא: **מי כתיב אור בקר.** דהיינו שם דבר וימלא אור הוא בקר וכן טוב לו והאשור בקר **כתיב.** ואין זה שם דבר אלא כמאיר של בקר יורה שמש כשמתחיל הבקר להאיר בעולם הזה והוא חשך ואפל בעלות השחר נוהג כזריחת השמש של עכשיו תהיה אותה שעה לצדיקים לעמיד לצל לפי שיהא אור החמה גדול מאד ואפילו עלות השחר שלה יאיר כנאך החמה של עכשיו: **למאיר וצא קראו יום.** משעה שמתחיל להאיר והאיר אור לאו שם דבר הוא: **והא קיימא לן.** בשמעתא קמייתא דצרכותי: **עד זאת הכוכבים יממא.**

כדכתיב מעלות השחר ועד זאת הכוכבים דעורא (נממיה ד): **אלא.** תרין כתי: **קרייה רחמנא לנהורא כו'.** האי ויקרא לאו קריאת שם הוא דמיתא קראת שם האור יום אלא קרא לצדיקה המלאכה שצרכא מהוד מעטה לבשו: **ופקדיה אמצותא דיממא.** זהו לשמש ציוס ולחושך כזה לשמש צלילה. קרא כמלך שקרא לעצור שיצא לפניו: **הא קמ"ל דאור כוכבים נמי אור הוא.** לעולם כוכבים המאירים קאמר ודקא קשיא לך הא שאינן מאירין לא הא דנקט כוכבי אור לאו למעוטי כוכבים שאינן מאירין דכל כוכבים יש להם אור וליכא למעוטי מידי וקרא אשמעינן דאור כוכבים קרוי אור ונפקא מינה לנודר הנאה מן האור שיאסר צארוין של כוכבים: מדקאמר **והא קיימא לן עד צאת הכוכבים יממא הוא.** אומר ר"י דפשיטא ליה לגמרא דעד זאת הכוכבים יממא הוא והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה ומהתם נמי מוכח דעד זאת הכוכבים יום הוא ולא קשה מההוא קרא לתנאי דפרק צמיה מדליקין (דף נ:): (והא) דקאמר ר' יהודה משתקע החמה כל זמן שפני מוצר מאדימין ואיכא למחן דאמר התם שני חלקי מיל שהוא לפי הנרעה שעה גדולה לפני זאת הכוכבים דאין אנו צקיאין צלאת הכוכבים כדאמר התם לא כוכבים גדולים הנראין צלילה אלא צינונים¹⁰: (ב) (דתנן) הנודר מן האור. מיהו היכא דלשון צני אדם אינו כלשון המקרא אוליגן אחר לשון צני אדם כדאמרין צערכין (דף יט:): גבי האומר משקל ידי עלי מדאורייתא קיצורת כולה צנדרים הלך אחר לשון צני אדם דהיינו עד האליל¹¹: (ס:)

ושנינו למאיר ובא קראו יום. כלומר משיאיר היום והלילן קראו יום. [אמצעות דיממא. למצות שנוהגים ביום, כגון ציצית ומילה וכיוצא בהן. חשוכא ופקדיה אמצותא דנהי (שליחה) [בלילה] הללוהו כל כוכבי אור. פירושו בא הכותב להודיע דאפילו זוהר הכוכבים נקרא אור, נפקא מינה לנודר, דאמר מרי הנודר מן האורה אסור אפילו באורן של כוכבים.